

תיאטרון

הלקה של מארי-פול

החיים הטובים (מאת פליסיין מארטו, תיאטרון הבימה). המחזה פותח ברפאל קלאצ'קין, המסובב בגלגל-רולטה. גיבורת המחזה צופה בו במתיחות. האם תזכה? האם תפסיד?

הקהל שהתגנב הרש, מהדלת האחורית, דרך הבמה החשוכה, אל תוך אולם הבימה, התיאטרון הלאומי של ישראל, עקב אחרי ההצגה-הסודית בעיניים נוצצות, מתוך הודות גמורה. כי באותו זמן הסתובב, כמו אותו גלגל, הדיןן בדבר גורלו של המחזה. אותו המחזה. האם יוצג? או לא יוצג? איש לא ידע את התוצאה. אפילו לא הצנזור עצמו, שאסר את ההצגה.

כמו ברולטה. מעגלה-הקסמים החלמאי הזה התחיל לפני שמונה שנים. תיארו זאת לוי גרי, יושב-ראש המועצה לביקורת-סרטים ומחזות: הבימה הציגה את הביצה, מאת אותו מחבר בלגי ציני ומבריק, משך 160 הצגות מוצלחות. באותה תקופה הגיע למועצה מכתבו של העיתונאי יוסף לפיד, שהודיע כי המחבר הוא משתף-פעולה בלגי, שנידון ל-15 שנות מאסר.

אחרי כמה שנים הגיע ארצה הסרט החיים הטובים של אותו מארטו. המועצה לא הבחינה בשם המחבר - ואישרה אותו. אבל כשכאה הבימה להעלות את אותה ההצגה, כן הבחינה המועצה בשם המחבר - ופסלה אותו.

אנשי הבימה ניזעקו מהמחזאי טוהר מזמן ואפילו הוצג בפני המלכה הבלגית. הצרפתים רתחו כשנועד להם שאישרו את הסרט האמריקאי ופסלו את המחזה הצרפתי. הבמאי אנדרי בארסק הכריז מלחמת חרמה, אך משרד-החוץ אישר שמאוסו כן שיתף-פעולה, ולכן המועצה עדיין מסרבת לאשרו.

כך מתגלגלת הפרשה האחילית הזאת כבר שבוע ימים, ואין איש יודע, כמו ברולטה, מה יהיה הסוף.

איך להרחיק? גם אוהבי התיאטרון עדיין לא יודעים אם המחזה יוצג-אילא. לכן מדווח העולם הזה באופן בלעדי, מה מתרחש, בעצם, במחזה-המריבה, שהוצג בהצגה-סודית: זהו סיפור חייה של מארי-פול, המשחקת במשחקי-מזל, ונוכרת בילדותה. הזיכרון הראשון: אמה מלמדת אותה להקפיד על דבר אחד בחיים: שתמיד תהיה לה עזרת. כדי לממש זאת בורחת הצעירה (דליה פרילנד, המוכיחה שוב שהיא אחת משח-קניות הצמרת) עם הבוס שלה. היא מחליפה אותו באחר, עשיר יותר, וכשהוא נוטש אותה לפתע, היא מתגלגלת לבית-בושת.

אחת היצאניות מלמדת אותה את הדבר הכי חשוב: איך להרחיק בתאוה כדי שהגבר ירגיש עצמו נחשק וגברי. זהו קטע פנינה, ובו מתגלה פצצה אמיתית: ציפוריה פלד, סבתא בחייה הפרטיים. היא מופיעה כאן

אב לילדה שברחמה, אך מפסידה את שניהם אחרי שלא הובנו כראוי כוונות-הניאוף הטובות שלה.

האם יהיה חבל להפסיד את המחזה? בי החלט כן. למרות הבמאי החובבני של ז'רר ורדו, עוזרו של בארסק, הבמאי המקורי, ולמרות משחקה החלגרי של ליאה קניג, בתפקיד מארי-פול בזנותה. זהו מחזה פיקחי, משעשע ומבריק, המתרחש בתוך תפאורה נפלאה ומליאת המצאות.

הבלגים אינם סולחים. והמן המסי קנות שיש להוציא לגבי המחבר של מחזה נחמד זה? ובכן ראשית, ברור שמאוסו כן שיתף-פעולה. וזה בדיוק מתאים להשקפת עולמו האופורטוניסטית. המתבטאת בכל מחזותיו. מאידך, ברור שחננו אותו. הבלגים אינם סולחים דברים כאלה, ועובדה שלא היסטוריה להדיח את מלכם ליאופולד, משום שלא התנגד לנאצים, ועובדה שדגל, שתחת פקודתו פעל מאוסו - לא יעזו להציג את כך רגלו בבלגיה או צרפת.

אלא מה? הקונפליקט הישראלי בעניין הזה הוא כל כך עצום, שברור שנוצרים כל הזמן אבסורדים חדשים. משום כך, כדאי אולי ללמוד, אחת ולתמיד, משהו ממארי-פול העליונה, גיבורת המחזה: כסף זה כסף, ואהבה זו אהבה. אבל כשלוקחים ממישהו את כספו, לא יפה לריוק לו בפרצוף, אפילו אם לא אהבים אותו.

שני ערבי קריאה

דון ז'ואן כהנינו (מאת בראנרד שו, הקאמר). מילקווד (מאת דילאן תומס, בימת-הקיבוץ). תוך שבוע אחד הועלו בתל-אביב שני ערבי-קריאה: השחקנים ישבו על כיסאות גבוהים, והקריאו מחזות. בי-קאמר, את מחזהו של שו האירי, ובצוותא את מחזהו של דילאן תומס הוולשי.

הקאמר גייס את כוכביו הגדולים ביותר: יוסי ידן, אורנה פורת, יהודה פוקס וגרשון פלוטקין, שהיה גם הבמאי. הטקסט השנין יתק בתחילה, המשיך להקסים באמצע, ובסוף ערב הקריאה שאלו את עצמם המאזינים מרע מרע אי-אפשר, בעצם, לקרוא את זה לבד, בבית. כי למרות ההברקות המרובות, הפריעה העובדה שהשחקנים לא התכוננו דיים, נעצרו באמצע המשפט כדי להציץ בי-טקסט, ובמשיך הזמן שהאחד דיבר, ישבו יתר השלושה, בשתיקה ממושכת. לעומת זאת היווה מילקווד, מחזה-הרדיו המזהיר של דילאן תומס, לחייה, כשהקריאו אותו חברי-הקיבוץ, בנייהם פלה, מספלת, מרכז-פרדס, ספרנית ובמאילוין.

המחזה מתאר יממה בעיירה קטנטונה, מליאה בקולות, רחשים, הגיגים, רכילויות, חלומות וזכרונות, של עשרת טיפוסים שר

פרידמן ופרידלנד ב"החיים הטובים" מעגלה-הקסמים החלמאי

נים, מגובשים היטב. למרות שמילקווד ש' הוצג באנגליה כמחזה עוצרי-נשימה. על במה מליאת פעלולים, הרי שגם ההקראה הדינאמית של המחזה הפונטי ביותר שנכתב אי-פעם, מרתקת לחלוטין. תורמים לכך, לא מעט הליטוש שבכמוי, והרענונות והטבעיות של המקריאים.

סרטים

חיי אנפחה

נערי העור (אופיר, תל-אביב; אנגליה) בעל צעיר חוזר הביתה מהעבודה. אשתו הולכת לבשל לו אוכל. הוא מסתכל עליה ואומר: "עוד פעם אפונה." זוהי סצינה מהחיים.

הבעל נכנס למיטה של אשתו, ולוקח אותה לתוך זרועותיו. פתאום נתקע לו משהו בגב. הוא מתרומם ומוצא שיירים של ציפס שאשתו אכלה. אין לו כבר חשק לעשות אהבה. גם זוהי סצינה מהחיים. האשה קוראת במיטה רומן-זעיר. היא מתעקשת להקריא לבעלה קטעים. הוא אומר לה שזה טיפשי, והיא עונה: "לא נכון, כולם קוראים את זה." וגם זה מהחיים. סינטי (תיק איפקס סודי ביותר) פיורי עשה בנערי העור מחקר אמנותי, על חיי נשואין. כפי שחיים אותם אלפי זוגות.

הזוג הנשוי שלו מתחתן מבליל לדעת מה הם בניו חיי הנשואין, האשה חושבת שזה לחיות בדיוק כמו קודם, רק בלי בעיות של להשיג חדר פנוי בשביל התעלה סיוות. הבעל חושב שזה חיים בתוך נזה חמים, עם כביסה נקיה, וארוחות טעימות. התקרבות והתרחקות. סינטי פיורי תיארו את הזוג שלו בדרך ריאליסטית, בהבנה ובדקות, עם כל הסצינות הקטנות הנוצרות כשהיא רוצה ללכת לקולנוע והוא רוצה לשבת בבית, היא רוצה לצבוע את השיער שלה לבלונד והוא מתנגד, היא רוצה לקנות לה שמלות והוא רוצה שתחסוך כסף, וכו'. וכל זה על רקע האווירה וההווי של נערי העור באנגליה.

השחקנים, ובעיקר ריטה שטינגהם, עודים רים לתסריט הטוב במיטב כשרונם. הם עומדים על הניונאסים הדוקים של היתקרבות וההתרחקות המתמדת בין בני הזוג, של אהבה, משיכה, שנאה כעס טינה ושיעמום.

נערי-העור אינו מבייש את סידרת סרטי-הריאליזם, ביחוד שהוא עוסק גם בצד הניגוד לחיי הנשואים. בבעיית ההומור סכסואליות הנפוצה באנגליה, וביחוד שהוא עושה זאת בדרך כל כך פשוטה ואמיתית.

רגע של שקט

הילד מעבר לרחוב (אורגיל, ירושלים; מאי, חיפה; תל-רחובות; ישראל). קודם כל צריך להפטר מהחובה הבלתי נעימה, ו' להודות שהילד מעבר לרחוב הוא עדיין סרט מקומי מאוד, עם סיפור מתקתק מדי, על אבא רע החוזר למוטב, ועל ילד טוב הנדחף לחיי פשע וחוזר מיד לחיים הטובים, בעזרתם של כל החברים והחברות הטובים שלו והוריהם הטובים. זהו סרט עם שני ילדים, בתפקידים הראשיים, המדקלמים את הטקסט שהושם בפיהם בצורה מלאכותית לא נעימה, עם דיאלוגים שהם לעתים קרובות ספרותיים מדי, ואינם מתאימים לדמויות החיות. ועם סצינות שעוברות לעתים קרובות את גבול הנאיביות, מתקרבות לגבול המגוחך.

חיים של ילד. ילד קטן רץ בים הים, על צלע של הר, הוא מדגל על סל-עים שטוחים לבנים, מתכופף מתחת לענפים נמוכים, מרשרש ברגליו על העלים היבשים, ובסוף מתכופף, מרים זיקית ומכניסה לי קופסה.

זהו סיפור על ילד, ומה צריך יותר מזה? כשהילד חוזר, עם הקופסה ביד, לעיר שלו, כולם עדיין ישנים. הוא רץ בסימטאות הצרות, המלכלכות, נכנס לתוך חדר השוך ומכין לאבא שלו קפה. על הקיר תלויים מכנסיים מלכלכות, המיטות מכוסות בסמך-טוטים, על שולחן העץ הרעוע מונחים ספרי הלימוד של הילד.

הרבה דברים מדברים בתוך הסרט: השוק הצבעוני, בית-הספר הגדול בבוקר, הדירה המהודרת-יחסית של הילדה מהשיכון, הכלב, אבל בעיקר מדבר בו השחקן הראשי האבא, אריה אליאס.

מילים אמיתיות. שחקן טוב זהו אחד מבעתי הפלאים של הקולנוע, ביחוד כשהוא משחק בסרט פחות טוב. קשה להאמין איך אותו תמליל נשמע כפי כל שאר השחקנים מנוחה, מרגיז, ואיך אותם דברים הופכים בפיו של אליאס למלים אמיתיות, מדברות. כשהוא יושב בחזר העלוב שלו, מעשן סיגריה בעצבנות, ומחכה לילד שלו שאיחר לחזור הביתה, הוא מספר סיפור שלם מרתק, נוגע ללב על אדם קטוח ואומלל שאהב, דואג ומחכה, מתחרט על מעשיו. ומבטיח לעצמו להיות טוב יותר להבא.

בכמה רגעים אלה הוא מספר את כל הי-עלילה של הסרט בדרך הנוגעת ישר ללב, עד כדי כך, שהמשך של הסרט הוא רק חזרה עלובה, חיקוי קלוש למה שהוא אמר בכמה רגעים של שקט.

מטוס במדבר

הפניקס (תל-אביב; תל-אביב) ארבעה-עשר איש. תאונת מטוס, מדבר, והמאבק המקובל בתנאים הללו בין היצירים הנחותים של הי-אדם לבין הרוח האנושית שלו. הבמאי, רו-ברט (מה קרה לבייבי גיין) אולדריץ, אוהב את המדבר, ויודע להתחיות, אך בעיקר רו-אה בו אתגר לרוח האנושית. "אני נגד הי-רעיון של היעוד הטראגי של האדם, מס-ביר הבמאי את השקפתו. "כל אדם צריך לפעול, אפילו אם הוא נמצא על עברי-פי-פחת. אסור לו לתת אף פעם לייאוש להשי-תלט עליו, או להרגיש כניעה לגורלו. הוא צריך להאבק בכל מחיר. בכל תנאי..."

רקדנית דיים פאטה מוראנה במדבר

התנאים בסרט היו לא רק מדבר צחיח, אלא גם פאטה מוראנה (הרקדנית בארי דיים), כי כשש דברים כאלה בסביבה, למי איכפת, בעצם, היעוד הטראגי?

חדריך

תכשיט המשפחה (אגנבי, תל-אביב) גידי לואיס מגלה את הנעשה מאחורי שש דמויות ידועות בציבור: טייס גברי, רבי-חובל זקן, צלם-פירסומת מפורסם, ליצן בקרקס, בלש, וגונסט. הוא ממלא במשך כמה דקות את תפקידה של כל אחת מן הי-דמויות הללו, ומעמיד את הצופה על כל הי-צדדים המגוחכים שבה. מעל פני השטח ולי-עיתים קרובות מדי הוא וולגארי וגס. מתחת לפני השטח יש לו כמה בדיחות מזהירות.

כספך החקירה (גורדון, תל-אביב) פיטרו גרמי חוקר מיקרה רצח, ומגלה תוך כדי חקירה אנשים, תכונות אנושיות, אור-חות חיים אנושיים.

הקורבן העשירי (יווה, תל-אביב) בעולם העתידי ישלוט הרצח החוקי, בעזרת פירסומות-ענק ותוקיטורור של המדי-נה. בעולם העתידי הזה ההאבה אורסולה אנדרס הרוצחת, במרצילו מסטרויאני הקור-בן שלה. קשה לקרוא לסרט הנה סאטירה, אבל אפשר לקרוא לו, ללא חשש, סרט עליו עם מספר רעיונות מבריקים, מקוריים פחות ומקוריים יותר.

אמריקה לאן? (עדן, ירושלים) סאטירה חריפה מאוד על מיסחור החיים והמוות באמריקה.

אנשים מופלאים במכונות מעופפות (פאר, תל-אביב) המסע האווירי הראשון של תחילת המאה, מעבר לתעלת למאנש, כפי שתואר בהומור, ביון, בעלילות ובצבעים, עלייזי אנשי דור הטילים של היום.